31993L0119

31.12.1993 URADNI LIST EVROPSKIH SKUPNOSTI L 340/21

DIREKTIVA SVETA 93/119/ES
z dne 22. decembra 1993
o zaščiti živali pri zakolu ali usmrtitvi

SVET EVROPSKE UNIJE JE

ob upoštevanju Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti in zlasti člena 43 Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Komisije ([1]),

ob upoštevanju mnenja Evropskega parlamenta ([2]),

ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-socialnega odbora ([3]),

ker so bila z Direktivo Sveta 74/577/EGS ([4]) uvedeni pravila o omamljanju živali pred zakolom;

ker je bila s Sklepom Sveta 88/306/EGS ([5]) v imenu Skupnosti odobrena Evropska konvencija za zaščito živali za zakol; ker je obseg te konvencije širši od obstoječih predpisov Skupnosti o tej zadevi;

ker imajo državni zakoni v zvezi z zaščito živali pri zakolu ali usmrtitvi vpliv na konkurenčne pogoje in s tem na delovanje skupnega trga kmetijskih proizvodov;

ker je zato treba določiti skupne minimalne zahteve za zaščito živali pri zakolu ali usmrtitvi, da bi s tem zagotovili racionalen razvoj proizvodnje in olajšali oblikovanje notranjega trga z živalmi in živalskimi proizvodi;

ker je treba živalim pri zakolu ali usmrtitvi prihraniti vse bolečine ali trpljenje, ki se jim je mogoče izogniti;

ker pa je treba dopustiti opravljanje tehničnih in znanstvenih poskusov in upoštevati posebne zahteve nekaterih verskih obredov;

ker mora biti s pravili pri zakolu ali usmrtitvi zagotovljena tudi zadostna zaščita živali, ki niso zajete s Konvencijo;

ker Konferenca v Deklaraciji o zaščiti živali, priloženi k Sklepni listini Pogodbe o Evropski uniji, poziva Evropski parlament, Svet in Komisijo ter države članice, naj pri snovanju in izvajanju zakonodaje Skupnosti o skupni kmetijski politiki posvetijo vso pozornost zahtevam o dobrem počutju živali;

ker morajo pri tem ukrepi Skupnosti biti v skladu z zahtevami, ki izhajajo iz načela subsidiarnosti, določenega v členu 3b Pogodbe;

ker je treba Direktivo 74/577/EGS razveljaviti,

SPREJEL NASLEDNJO DIREKTIVO:

POGLAVJE I

Splošne določbe

Člen 1

1. Ta direktiva se uporablja za premikanje, začasno namestitev, omejitev, omamljanje, zakol in usmrtitev živali, ki jih redijo za proizvodnjo mesa, kože, krzna ali drugih proizvodov, ter za metode usmrtitve živali z namenom obvladovanja bolezni.

2. Direktiva se ne uporablja za:

— tehnične ali znanstvene poskuse v zvezi s postopki, navedenimi v odstavku 1, ki se opravljajo pod nadzorom pristojnega organa,

— živali, usmrčene pri kulturnih ali športnih dogodkih,

— divjačino, uplenjeno v skladu s členom 3 Direktive 92/45/EGS.

Člen 2

V tej direktivi se uporabljajo opredelitve:

1. *klavnica*: katere koli ustanove ali objekti, vključno z objekti za premikanje ali začasno namestitev živali, ki se uporabljajo za komercialni zakol živali iz člena 5(1);

2. *premikanje*: razkladanje živali ali njihovo gnanje iz razkladalnih ploščadi, hlevov ali ograd v klavnicah v objekte ali prostore, kjer bodo zaklane;

3. *začasna namestitev*: namestitev živali v hlevih, ogradah, pokritih površinah ali na poljih, ki jih uporabljajo klavnice, da bi jim pred zakolom lahko nudili kakršno koli potrebno nego (voda, krma, počitek);

([1]) UL C 314, 5.12.1991, str. 14.
([2]) UL C 241, 21.9.1992, str. 75.
([3]) UL C 106, 27.4.1992, str. 15.
([4]) UL L 316, 26.11.1974, str. 10.
([5]) UL L 137, 2.6.1988, str. 25.

4. *omejitev*: uporaba kakršnih koli postopkov, s katerimi omejimo gibanje živali, da bi olajšali učinkovito omamljanje ali usmrtitev;

5. *omamljanje*: kakršen koli postopek, ki ob uporabi na živali povzroči takojšnjo izgubo zavesti, ki traja do smrti;

6. *usmrtitev*: kakršenkoli postopek, ki povzroči smrt živali;

7. *zakol*: povzročitev smrti živali z izkrvavitvijo;

8. *pristojni organ*: centralni organ države članice, pristojen za izvajanje veterinarskih pregledov, ali pa katerikoli organ, na katerega je prenesel to pristojnost.

Vendar pa je v državah članicah verski organ, v katerega imenu se opravlja zakol, pristojen za uporabo in spremljanje posebnih določb, ki veljajo za zakol, v skladu z določenimi verskimi obredi. Glede navedenih določb je za delovanje tega organa odgovoren uradni veterinar, kakor je opredeljen v členu 2 Direktive 64/433/EGS.

Člen 3

Živalim je treba med premikanjem, začasno namestitvijo, omejitvijo, omamljanjem, zakolom ali usmrtitvijo prihraniti kakršno koli razburjenje, bolečine ali trpljenje, ki se mu je mogoče izogniti.

POGLAVJE II

Zahteve, ki se uporabljajo za klavnice

Člen 4

Gradnja, objekti in oprema klavnic ter njihovo delovanje morajo biti takšni, da se živalim prihrani kakršno koli razburjenje, bolečina ali trpljenje.

Člen 5

1. Kopitarje, prežvekovalce, prašiče, kunce in perutnino, pripeljane v klavnice za zakol, je treba:

(a) sprejeti in po potrebi začasno namestiti v skladu z določbami Priloge A;

(b) omejiti v skladu z določbami Priloge B;

(c) omamiti pred zakolom ali v trenutku usmrtiti v skladu z določbami Priloge C;

(d) izkrvaviti v skladu z določbami Priloge D;

2. V primeru živali, ki jih zakoljejo po posebnih metodah zakola v skladu z zahtevami določenih verskih obredov, se zahteve odstavka 1(c) ne uporabljajo.

3. Ob pravilnem upoštevanju splošnih pravil Pogodbe smejo pristojni organi držav članic obratom, ki so upravičeni do odstopanj na podlagi členov 4 in 13 Direktive 64/433/EGS, člena 4 Direktive 91/498/EGS ter členov 7 in 18 Direktive 71/118/EGS, dovoliti odstopanja od odstavka 1(a) glede goveda, od odstavka 1(a) ter od metod omamljanja in usmrtitve, navedenih v Prilogi C, glede perutnine, kuncev, prašičev, ovac in koz, če so izpolnjene zahteve, določene v členu 3.

Člen 6

1. Instrumenti, naprave za omejitev in ostala oprema ter naprave, ki se uporabljajo za omamljanje ali usmrtitev, morajo biti načrtovane, zgrajene, vzdrževane in uporabljene na tak način, da se doseže hitro in učinkovito omamljanje ali usmrtitev v skladu z določbami te direktive. Pristojni organ preveri, ali instrumenti, naprave za omejitev in ostala oprema za omamljanje ali usmrtitev ustrezajo gornjim načelom in redno preverjajo, ali so dobro vzdrževani in dopuščajo doseganje zgoraj navedenih ciljev.

2. Za uporabo v nujnih primerih morajo biti na kraju zakola na voljo primerna rezervna oprema in instrumenti. Ta se ustrezno vzdržuje in redno pregleduje.

Člen 7

Premikanja, začasne namestitve, omejitve, omamljanja, zakola ali usmrtitev živali ne sme opravljati nihče, ki nima znanja in spretnosti, potrebnih za humano in učinkovito opravljanje teh nalog v skladu z zahtevami te direktive.

Pristojni organ zagotovi, da osebe, zaposlene pri zakolu, posedujejo potrebne spretnosti, sposobnosti in poklicno znanje.

Člen 8

Za preglede in nadzore v klavnicah je odgovoren pristojni organ, ki ima za ugotavljanje skladnosti s to direktivo ob vsakem času prost dostop do vseh delov klavnic. Vendar se takšni pregledi in nadzori lahko opravljajo obenem z nadzori v druge namene.

POGLAVJE III

Zakol in usmrtitev zunaj klavnic

Člen 9

1. Kadar zakol živali iz člena 5(1) poteka zunaj klavnic, se uporablja člen 5(1)(b), (c) in (d).

2. Vendar smejo države članice dovoliti odstopanja od odstavka 1 glede perutnine, kuncev, prašičev, ovac in koz, ki jih lastnik zakolje ali usmrti zunaj klavnice za svoje lastne potrebe, pod pogojem, da je v skladu s členom 3 in da so bili prašiči, ovce in koze vnaprej omamljeni.

Člen 10

1. Če je treba živali iz člena 5(1) zaklati ali usmrtiti z namenom obvladovanja bolezni, se to opravi v skladu s Prilogo E.

2. Živali, ki jih gojijo zaradi krzna, se usmrtijo v skladu s Prilogo F.

3. Odvečne enodnevne piščance, kakor so opredeljeni v členu 2(3) Direktive 90/539/EGS, in zarodke v odpadkih iz valilnice je treba čim hitreje usmrtiti v skladu s Prilogo G.

Člen 11

Člena 9 in 10 se ne uporabljata v primeru živali, ki jo je treba nemudoma usmrtiti iz nujnih razlogov.

Člen 12

Poškodovane ali bolne živali je treba zaklati ali usmrtiti na kraju samem. Vendar lahko pristojni organ dovoli prevoz poškodovanih ali bolnih živali z namenom zakola ali usmrtitve, če takšen prevoz živalim ne prinaša nadaljnjega trpljenja.

POGLAVJE IV

Končne določbe

Člen 13

1. Če je potrebno, Svet na predlog Komisije s kvalificirano večino sprejme pravila o zaščiti živali pri zakolu ali usmrtitvi, ki še niso zajeta v tej direktivi.

2. (a) Priloge k tej direktivi spremeni Svet na predlog Komisije v skladu s postopkom, določenim v odstavku 1, zlasti z namenom, da bi jih uskladil z razvojem znanosti in tehnologije;

(b) poleg tega Komisija najpozneje 31. decembra 1995 predloži Svetu poročilo, pripravljeno na podlagi mnenja Znanstvenega veterinarskega odbora skupaj z ustreznimi predlogi predvsem glede uporabe:

— pištol s prostim projektilom, s katerimi se ustreli v možgane, ali plinov, ki niso enaki tistim iz Priloge C, ali kombinacij le-teh pri omamljanju, natančneje pa glede uporabe ogljikovega dioksida za omamljanje perutnine,

— plinov, ki niso navedeni v Prilogi C, ali pa kombinacij takšnih plinov za usmrtitev,

— kakršnega koli drugačnega znanstveno priznanega postopka za omamljanje ali usmrtitev.

Svet v zvezi s temi predlogi odloča s kvalificirano večino;

(c) z odstopanjem od točke (a) in najpozneje 31. decembra 1995 Komisija v skladu s postopkom, predpisanim v členu 16, predloži Stalnemu veterinarskemu odboru poročilo, pripravljeno na podlagi mnenja Znanstvenega veterinarskega odbora, skupaj z ustreznimi predlogi, z namenom, da bi določila:

(i) moč in trajanje uporabe toka, potrebnega za omamljanje različnih zadevnih vrst;

(ii) koncentracijo plina in čas izpostavljenosti, potreben za omamljanje različnih zadevnih vrst;

(d) do izvedbe točk (a) in (c) se za to zadevo uporabljajo nacionalni predpisi v skladu s splošnimi določbami Pogodbe.

Člen 14

1. Izvedenci Komisije lahko opravijo preglede na kraju samem, če je to potrebno, da bi zagotovili enotno uporabo te direktive. S tem namenom lahko pregledajo reprezentančni vzorec ustanov in se prepričajo, da pristojni organ preverja, ali navedene ustanove izpolnjujejo zahteve te direktive.

Komisija obvesti države članice o rezultatih opravljenih pregledov.

2. Pregledi iz odstavka 1 se opravijo v sodelovanju s pristojnim organom.

3. Država članica, na katere ozemlju se opravlja pregled, nudi izvedencem pri opravljanju njihovih nalog vso potrebno pomoč.

4. Podrobna pravila za izvajanje tega člena se določijo v skladu s postopkom, določenim v členu 16.

Člen 15

V teku pregleda klavnic ali ustanov, ki so bile v tretjih državah že odobrene ali naj bi jih odobrili kot primerne za izvažanje v Skupnost v skladu s predpisi Skupnosti, strokovnjaki Komisije zagotovijo, da so bile živali iz člena 5 zaklane pod pogoji, ki zagotavljajo humano obravnavanje, najmanj enako tistemu, ki ga določa ta direktiva.

Da bi omogočili uvoz mesa iz tretjih držav, je treba zdravstvenemu spričevalu, ki spremlja takšno meso, dodati še potrdilo o izpolnitvi gornje zahteve.

Člen 16

1. Če je treba ravnati po postopku iz tega člena, predsednik na lastno pobudo ali na zahtevo predstavnika države članice nemudoma preda zadevo Stalnemu veterinarskemu odboru.

2. Predstavnik Komisije predloži Odboru osnutek potrebnih ukrepov. Odbor poda svoje mnenje o osnutku v roku, ki ga lahko glede na nujnost zadeve določi predsednik. Mnenje se sprejme z večino, ki jo določa člen 148(2) Pogodbe za odločanje Sveta na predlog Komisije. Glasovi predstavnikov držav članic v odboru se ponderirajo na način, določen v navedenem členu. Predsednik ne glasuje.

3. (a) Komisija sprejme predlagane ukrepe, kadar so v skladu z mnenjem odbora.

(b) Če predlagani ukrepi niso v skladu z mnenjem odbora, ali če mnenje ni bilo podano, Komisija brez odlašanja predloži Svetu predlog ukrepov, ki naj se sprejmejo. Svet odloča s kvalificirano večino.

Če Svet ne odloči v treh mesecih po prejemu predloga, sprejme predlagane ukrepe Komisija, razen kadar Svet z navadno večino odloči proti navedenim ukrepom.

Člen 17

Direktiva 74/577/EGS se razveljavi z začetkom veljavnosti od 1. januarja 1995.

Člen 18

1. Države članice sprejmejo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, vključno z morebitnimi kaznimi, 1. januarja 1995. O tem takoj obvestijo Komisijo.

Države članice se v sprejetih predpisih sklicujejo na to direktivo ali pa sklic nanjo navedejo ob njihovi uradni objavi. Način sklicevanja določijo države članice.

2. Vendar pa smejo od dneva, določenega v odstavku 1, države članice v skladu s splošnimi pravili Pogodbe na svojem ozemlju ohraniti ali uporabljati določbe, ki so strožje od tistih, predpisanih s to direktivo. O vseh takšnih ukrepih morajo obvestiti Komisijo.

3. Države članice predložijo Komisiji besedilo temeljnih predpisov nacionalne zakonodaje, sprejetih na področju, ki ga ureja ta direktiva.

Člen 19

Ta direktiva je naslovljena na države članice.

V Bruslju 22. decembra 1993

Za Svet

Predsednik

J.-M. DEHOUSSE

PRILOGA A

ZAHTEVE ZA PREMIKANJE IN ZAČASNO NAMESTITEV ŽIVALI V KLAVNICAH

I. Splošne zahteve

1. Vsaka klavnica, ki začne obratovati po 30. juniju 1994, mora imeti na voljo primerno opremo in naprave za razkladanje živali iz prevoznih sredstev, do 1. januarja 1996 pa morajo biti v skladu s temi zahtevami vse obstoječe klavnice.

2. Razkladanje živali je treba opraviti čim prej po prihodu. Če je zamuda neizogibna, jih je treba zaščititi pred skrajnimi vremenskimi razmerami in jim preskrbeti zadostno prezračevanje.

3. Živali, ki bi druga drugo lahko poškodovale zaradi njihove vrste, spola, starosti ali izvora, je treba namestiti in zadrževati ločeno.

4. Živali je treba zavarovati pred slabimi vremenskimi razmerami. Če so bile izpostavljene visokim temperaturam v vlažnem vremenu, jih je treba z ustreznimi sredstvi ohladiti.

5. Splošno in zdravstveno stanje živali je treba pregledati najmanj vsako jutro in vsak večer.

6. Brez poseganja v določbe, predpisane v poglavju VI Priloge I k Direktivi 64/433/EGS, je treba živali, ki so jim bile med prevozom ali ob prihodu v klavnico povzročene bolečine ali trpljenje, ter neodstavljene živali takoj zaklati. Če to ni mogoče, jih je treba ločiti in zaklati čim prej, vendar najpozneje v roku naslednjih dveh ur. Živali, ki ne morejo hoditi, se na kraj zakola ne smejo odvleči, temveč jih je treba usmrtiti na mestu, kjer ležijo, ali pa jih je v primeru, ko je to mogoče in ko ne pomeni nepotrebnega trpljenja, treba odpeljati na vozičku ali transportni ploščadi na kraj zakola v sili.

II. Zahteve za živali, ki niso prispele v zabojnikih

1. Tam, kjer imajo klavnice na voljo opremo za razkladanje, mora imeti takšna oprema tla, ki ne drsijo, po potrebi pa tudi stranska varovala. Mostički, rampe in prehodi morajo biti opremljeni s stranicami, ograjami ali kakšno drugo zaščito, ki preprečuje, da bi živali padle iz njih. Izhodne ali vhodne rampe morajo imeti najmanjši možen naklon.

2. Med razkladanjem je treba poskrbeti, da se živali ne prestrašijo in razburijo, da se z njimi lepo ravna in da se ne prevrnejo. Živali se ne sme dvigati za glavo, rogove, ušesa, noge, rep ali kožuh na način, ki bi jim lahko povzročil nepotrebne bolečine ali trpljenje. Kadar je potrebno, je treba voditi vsako posebej.

3. Premikanje živali je treba skrbno spremljati. Prehodi morajo biti zgrajeni tako, da se čim bolj zmanjša nevarnost poškodb živali, in urejeni na tak način, da čim bolj spodbujajo čredni nagon. Naprave za usmerjanje živali je treba uporabljati izključno v ta namen in samo kratek čas. Električni priganjač se sme uporabljati samo za odrasla goveda in prašiče, ki se nočejo premakniti, pod pogojem, da električni sunki trajajo največ dve sekundi, da so med njimi zadostni časovni razmaki in da imajo živali pred seboj na voljo prostor, kamor se lahko premaknejo. Te naprave se lahko uporabijo samo na mišicah zadnjega dela.

4. Živali se ne sme udariti ali pritisniti na kateri koli posebej občutljiv del telesa. Živalim se še zlasti ne sme stisniti, zviti ali zlomiti repov ali jih grabiti za oči. Udarci in brce niso dovoljeni.

5. Živali se ne sme odpeljati na kraj zakola, razen če jih je mogoče takoj zaklati. Če se zakol ne opravi takoj po prihodu, jih je treba začasno namestiti.

6. Brez poseganja v odstopanja, dovoljena na podlagi členov 4 in 13 Direktive 64/433/EGS, morajo biti klavnice opremljene z zadostnim številom boksov za ustrezno začasno namestitev živali. Boksi morajo biti zaščiteni pred učinki slabega vremena.

7. Poleg skladnosti z zahtevami, že predpisanimi v predpisih Skupnosti, morajo prostori za začasno namestitev imeti:

   — tla, na katerih je čim manjša možnost zdrsa in v stiku s katerimi se živali ne poškodujejo,

— zadostno prezračevanje, pri čemer se upoštevajo pričakovane skrajne temperature in vlažnost. Kjer je potrebno umetno prezračevanje, je treba zagotoviti rezervne prezračevalne naprave za primer odpovedi,

— umetno razsvetljavo, ki mora zadostovati za preglede vseh živali ob vsakem času; če je potrebno, mora biti na razpolago zadostna rezervna razsvetljava,

— opremo za privezovanje živali, kjer je potrebna,

— zadostne zaloge primerne stelje za vse živali, ki ostanejo začasno nameščene čez noč.

8. Kjer imajo klavnice poleg zgoraj navedenih prostorov za začasno namestitev tudi prostore za začasno namestitev na odprtem brez naravnega zaklona ali sence, je treba zagotoviti ustrezno zaščito pred slabim vremenom. Prostore za začasno namestitev na odprtem je treba vzdrževati v takšnem stanju, da se zagotovi, da živali niso izpostavljene fizičnim, kemičnim ali drugim zdravstvenim tveganjem.

9. Živali, ki jih po prihodu ne odpeljejo naravnost na kraj zakola, morajo ves čas imeti na voljo pitno vodo iz ustreznih naprav. Živali, ki jih ne zakoljejo v roku 12 ur po njihovem prihodu, je treba nahraniti in jim zatem v ustreznih časovnih razmakih zagotoviti zmerne količine hrane.

10. Živali, ki jih v klavnici zadržujejo 12 ali več ur, je treba začasno nastaniti in po potrebi privezati na tak način, da lahko brez težav ležejo. Če živali niso privezane, jim je treba zagotoviti hrano na način, ki jim dovoljuje nemoteno hranjenje.

III. **Zahteve za živali, ki prispejo v zabojnikih**

1. Z zabojniki za prevoz živali je treba ravnati previdno in se jih ne sme metati, izpustiti na tla ali prevrniti. Kadar je to mogoče, jih je treba nakladati in razkladati v vodoravni legi in mehansko.

2. Živali, ki prispejo v zabojnikih s perforiranim ali prožnim dnom, je treba razkladati še posebej previdno, da bi se izognili poškodbam. Kadar je ustrezno, je treba živali razkladati iz zabojnikov posamično.

3. Živali, ki prispejo v zabojnikih, je treba zaklati čim prej; drugače jih je treba po potrebi napojiti in nahraniti v skladu s točko II.9.

PRILOGA B

OMEJITEV ŽIVALI PRED OMAMLJANJEM, ZAKOLOM ALI USMRTITVIJO

1. Živali je treba omejiti na ustrezen način tako, da se jim prihranijo vse bolečine, trpljenje, vznemirjenje, poškodbe ali obtolčenine, ki se jim je mogoče izogniti.

   Vendar pa je v primeru obrednega zakola obvezna mehanska omejitev goveda pred zakolom, namenjena temu, da bi se izognili kakršnim koli bolečinam, trpljenju, vznemirjenju, poškodbam ali obtolčeninam.

2. Pred omamljanjem ali usmrtitvijo se živalim ne sme zvezati nog niti se jih ne sme obešati. Vendar pa se sme perutnino in kunce obešati za zakol pod pogojem, da se uvedejo ustrezni ukrepi, s katerimi se zagotovi, da so tik pred omamljanjem v dovolj sproščenem stanju, da jih lahko omamimo učinkovito in brez nepotrebne zamude.

   Poleg tega se omejitev v nobenih okoliščinah ne sme šteti kot obešanje.

3. Živali, ki jih omamimo ali ubijemo z mehanskimi ali električnimi sredstvi, usmerjenimi v glavo, je treba pripeljati v takšni legi, da se lahko naprave uporabijo z lahkoto, natančno in ustrezno dolgo. Vendar sme pristojni organ v primeru kopitarjev in goved dovoliti uporabo ustreznih sredstev za omejitev glave.

4. Naprave za električno omamljanje se ne smejo uporabljati kot sredstvo za omejitev ali imobilizacijo ali za to, da bi živali prisilili k premikanju.

PRILOGA C

OMAMLJANJE ALI USMRTITEV ŽIVALI Z IZJEMO TISTIH, KI JIH GOJIJO ZA KRZNO

I. DOVOLJENE METODE

A. **Omamljanje**

1. S strelno napravo s penetrantnim klinom

2. Udarec po glavi

3. Z električnim tokom

4. Izpostavitev ogljikovemu dioksidu

B. **Usmrtitev**

1. Pištola s prostim projektilom ali puška

2. Usmrtitev z električnim tokom

3. Izpostavitev ogljikovemu dioksidu

C. Vendar pa sme pristojni organ kot način usmrtitve za nekatere posebne vrste dovoliti obglavljenje, izpah vratu in uporabo vakuumske komore pod pogojem, da je to v skladu s členom 3 in da so izpolnjene posebne zahteve, določene v točki III te priloge.

II. POSEBNE ZAHTEVE ZA OMAMLJANJE

Omamljanje se sme izvajati samo, če je mogoče takoj po njem živali izkrvaviti.

1. *Strelna naprava s penetrantnim klinom*

(a) Naprave je treba namestiti tako, da projektil zagotovo prodre v možgansko skorjo. Posebej je prepovedano ustreliti govedo v zatilje.

Ovce in koze se lahko ustrelijo v zatilje, če prisotnost rogov preprečuje temenski strel. V tem primeru mora biti strel usmerjen tik pod zasnovo rogov proti ustom, izkrvavitev pa se mora začeti v 15 sekundah po ustrelitvi;

(b) pri uporabi penetrantnega klina mora operater preveriti, da se klin po vsakem strelu v celoti vrne v prvotni položaj. Če se to ne zgodi, se klin ne sme več uporabljati, dokler ni popravljen;

(c) živali se ne smejo zapreti v bokse za omamljanje, če operater, ki naj bi jih omamil, ni pripravljen, da to stori takoj, ko žival pripeljejo v boks. Dokler operater ni pripravljen, da jih omami, se živalim ne sme omejiti gibanja glave.

2. *Udarec po glavi*

(a) To je dovoljeno samo z uporabo mehansko vodene naprave, ki izvede udarec na lobanjo. Operater mora zagotoviti, da se naprava namesti v pravilno lego in da je moč uporabljenega naboja takšna, da ima v skladu z navodili proizvajalca za posledico učinkovito omamljenje, ne da bi pri tem počila lobanja;

(b) vendar pa je treba v primeru manjših pošiljk kuncev, pri katerih se uporablja nemehanski udarec po lobanji to operacijo opraviti na tak način, da se žival takoj onesvesti in ostane nezavestna, dokler ne nastopi smrt, ter v skladu s splošnimi določbami člena 3.

3. *Omamljanje z električnim tokom*

A. Elektrode

1. Elektrode je treba namestiti na vsako stran možganov tako, da lahko tok steče skoznje. Poleg tega je treba ukreniti vse, kar je potrebno za temeljit električni kontakt, zlasti z odstranitvijo odvečne volne ali kože.

2. Če se živali omamljajo posamično:

(a) mora aparat vsebovati napravo, ki meri upor med delovanjem aparata in ga izključi, če skozenj ni mogoče spustiti minimalnega potrebnega toka;

(b) mora aparat vsebovati napravo, ki zvočno ali vizualno prikazuje čas delovanja na žival;

(c) je treba aparat priključiti na napravo, ki kaže napetost in tok med delovanjem aparata in ki mora biti nameščena tako, da jo operater jasno vidi.

B. Naprave za omamljanje v vodni kopeli

1. Če se za omamljanje perutnine uporabljajo naprave za omamljanje v vodni kopeli, mora biti mogoče nastaviti raven vode in s tem zagotoviti, da je kontakt z glavo vsake živali zagotovljen.

Moč in trajanje toka, ki se uporabi v tem primeru, določi pristojni organ in s tem zagotovi, da se žival takoj onesvesti in ostane nezavestna, dokler ne nastopi smrt.

2. Če se opravlja skupinsko omamljanje perutnine v vodni kopeli, je treba ohranjati napetost, ki zadošča za tok, dovolj močan, da zagotovi omamljenje vseh živali.

3. Treba je ukreniti vse, kar je potrebno za pravilen prehod toka, zlasti z dobrimi električnimi kontakti in vlaženjem stika med obešali in nogami perutnine.

4. Vodna kopel za perutnino mora zadoščati za vrsto živali v zakolu tako po velikosti kot po globini in ne sme preplaviti vhoda. Elektroda, potopljena v vodi, mora biti podaljšek vodne kopeli.

5. Po potrebi mora biti na voljo ročna rezerva.

4. *Izpostavitev ogljikovemu dioksidu*

1. Koncentracija ogljikovega dioksida za omamljanje prašičev mora biti najmanj 70-odstotna po prostornini.

2. Komora, v kateri so prašiči izpostavljeni plinu, in oprema, ki se uporablja za prevoz prašičev skoznjo, mora biti konstruirana, zgrajena in vzdrževana tako, da prepreči poškodbe prašičev in kompresijo prsnega koša in da prašičem omogoči, da stojijo pokonci, dokler ne izgubijo zavesti. V komori in na tekočem traku je treba zagotoviti zadostno razsvetljavo, tako da lahko prašiči vidijo druge prašiče in okolico.

3. Komoro je treba opremiti z napravami za merjenje koncentracije plina na točki maksimalne izpostavitve in za sprožitev jasno vidnega in slušnega opozorilnega signala, če koncentracija ogljikovega dioksida pade pod potrebno raven.

4. Prašiče je treba namestiti v bokse ali zabojnike, v katerih lahko vidijo drug drugega, in jih v 30 sekundah po njihovem vstopu prepeljati v plinsko komoro. Treba jih je čim hitreje prepeljati od vhoda do točke maksimalne koncentracije plina ter jih pustiti izpostavljene plinu dovolj dolgo, da ostanejo nezavestni, dokler ne nastopi smrt.

III. POSEBNE ZAHTEVE ZA USMRTITEV

1. *Pištola s prostim projektilom ali puška*

Za ti metodi, ki se smeta uporabljati za usmrtitev različnih vrst, zlasti pa še velike gojene divjadi in srnjadi, je potrebno dovoljenje pristojnega organa, ki mora zlasti zagotoviti, da ju uporablja ustrezno usposobljeno osebje v skladu s splošnimi določbami člena 3 te direktive.

2. *Obglavljenje in izpah vratu*

Za ti dve metodi, ki sta namenjeni samo za usmrtitev perutnine, je potrebno dovoljenje pristojnega organa, ki mora zlasti zagotoviti, da ju uporablja ustrezno usposobljeno osebje v skladu s splošnimi določbami člena 3 te direktive.

3. *Usmrtitev z električnim tokom in ogljikovim dioksidom*

Pristojni organ lahko dovoli usmrtitev različnih vrst po teh metodah pod pogojem, če je poleg skladnosti s splošnimi določbami člena 3 zagotovljena tudi skladnost s posebnimi določbami, predpisanimi v točki II(3) in (4) te priloge. Da bi dosegla ta cilj, predpiše tudi moč in trajanje uporabljenega toka ter koncentracijo in čas izpostavitve ogljikovemu dioksidu.

4. *Vakuumska komora*

Za to metodo, ki se sme uporabljati samo za usmrtitev brez izkrvavitve nekaterih živali za prehrano, ki pripadajo vrsti gojene divjadi (prepelica, jerebica in fazan), je potrebno dovoljenje pristojnega organa, ki mora poleg skladnosti s splošnimi določbami člena 3 te direktive zagotoviti, da:

— se živali namestijo v hermetično zaprto komoro, v kateri s pomočjo močne električne črpalke naglo nastane vakuum,

— se vakuum ohranja, dokler ne nastopi smrt živali,

— živali ostanejo v skupinah v prevoznih zabojnikih, ki jih je mogoče namestiti v vakumsko komoro, konstruirano za ta namen.

PRILOGA D

IZKRVAVITEV ŽIVALI

1. Za živali, ki so bile omamljene, je treba začeti z izkrvavitvijo čim prej po omamljenju, opraviti pa jo je treba tako, da je čim hitrejša, čim bolj obilna in čim bolj temeljita. V vsakem primeru je treba izkrvavitev opraviti, preden se žival ponovno osvesti.
2. Vse živali, ki so bile omamljene, je treba izkrvaviti tako, da prebodemo najmanj eno od vratnih arterij ali žil, iz katerih izhajajo.

   Po rezu krvnih žil se na živalih ne smejo izvajati nikakršni nadaljnji obdelovalni postopki ali električna stimulacija, dokler se izkrvavitev ne zaključi.
3. Kadar je ena sama oseba odgovorna za omamljanje, pritrjevanje v obroče, dviganje in izkrvavitev živali, mora ta oseba zaporedoma opraviti vse te operacije na eni sami živali, preden jih opravi na drugi.
4. Pri izkrvavitvi perutnine s pomočjo avtomatskih nožev za rezanje vratu mora biti na voljo ročna rezerva, tako da se lahko v primeru odpovedi zakol opravi takoj.

PRILOGA E

METODE USMRTITVE ZA OBVLADOVANJE BOLEZNI

Dovoljene metode

Vsaka metoda, dovoljena po Prilogi C, ki povzroči gotovo smrt.

Poleg tega sme pristojni organ v skladu s splošnimi določbami člena 3 te direktive dovoliti uporabo drugih metod za usmrtitev živali pri zavesti, pri čemer zlasti zagotovi, da:

— se v primeru uporabe metod, ki ne povzročijo takojšnje smrti (na primer s penetrantnim klinom) ukrene vse, kar je potrebno, da se živali usmrtijo čim prej, v vsakem primeru pa preden se ponovno osvestijo,

— se na živalih ne izvaja nič drugega, dokler ni ugotovljeno, da je nastopila smrt.

PRILOGA F

METODE USMRTITVE ŽIVALI, KI SE REDIJO ZA PROIZVODNJO KRZNA

I. **Dovoljene metode**

1. Naprave z mehanskim upravljanjem, ki prodrejo v možgane.

2. Vbrizganje prekomernega odmerka droge z lastnostmi anestetika.

3. Usmrtitev z električnim tokom, ki povzroči zaustavitev delovanja srca.

4. Izpostavitev ogljikovemu monoksidu.

5. Izpostavitev kloroformu.

6. Izpostavitev ogljikovemu dioksidu.

Pristojni organ odloči, katera metoda usmrtitve je najprimernejša za različne zadevne vrste v skladu s splošnimi določbami člena 3 te direktive.

II. **Posebne zahteve**

1. *Naprave z mehanskim upravljanjem, ki prodrejo v možgane:*

(a) naprave je treba namestiti tako, da projektil zagotovo prodre v možgansko skorjo;

(b) ta metoda je dovoljena samo, če ji sledi takojšnja izkrvavitev.

2. *Vbrizganje prekomernega odmerka droge z lastnostmi anestetika*

Uporabijo se lahko samo tisti anestetiki in odmerki, ki povzročijo takojšnjo izgubo zavesti, čemur sledi smrt.

3. *Usmrtitev z električnim tokom, ki povzroči zaustavitev delovanja srca*

Elektrode je treba namestiti tako, da tok steče skozi možgane in srce; najmanjši uporabljeni tok mora povzročiti takojšnjo izgubo zavesti in zaustavitev delovanja srca. Vendar pa je treba v primeru lisic, pri katerih se elektrode namestijo v usta in zadnjik, uporabiti tok povprečne vrednosti 0,3 amperov v trajanju najmanj 3 sekund.

4. *Izpostavitev ogljikovemu monoksidu*

(a) Komora, v kateri se živali izpostavijo plinu, mora biti konstruirana, zgrajena in vzdrževana na takšen način, da živalim ne povzroča poškodb in da omogoča nadzor nad njimi.

(b) Živali je treba namestiti v komoro šele potem, ko je že napolnjena z najmanj 1-odstotno koncentracijo ogljikovega monoksida (po prostornini), in sicer iz vira 100 % ogljikovega monoksida.

(c) Plin, ki ga proizvaja stroj, posebej prilagojen za ta namen, se lahko uporablja za usmrtitev kun ali činčil pod pogojem, da so testi pokazali, da je uporabljeni plin:
— primerno ohlajen,
— v zadostni meri filtriran,
— brez kakršnih koli dražilnih snovi ali plinov,
— in da se živali ne smejo namestiti v komoro, dokler koncentracija ogljikovega monoksida ne doseže najmanj 1 % po prostornini.

(d) Pri vdihovanju mora plin najprej povzročiti globoko splošno anestezijo, potem pa gotovo smrt.

(e) Živali morajo ostati v komori do nastopa smrti.

5. *Izpostavitev kloroformu*

Izpostavitev kloroformu se lahko uporablja za usmrtitev činčil pod pogojem, da:

(a) je komora, v kateri so živali izpostavljene plinu konstruirana, zgrajena in vzdrževana na takšen način, da živalim ne povzroča poškodb in da omogoča nadzor nad njimi;

(b) se živali namestijo v komoro samo, če vsebuje nasičeno zmes kloroforma in zraka;

(c) pri vdihovanju plin najprej povzroči globoko splošno anestezijo, potem pa gotovo smrt;

(d) živali ostanejo v komori do nastopa smrti.

6. *Izpostavitev ogljikovemu dioksidu*

Izpostavitev ogljikovemu dioksidu se lahko uporablja za usmrtitev kun in činčil pod pogojem, da:

(a) je komora, v kateri so živali izpostavljene plinu konstruirana, zgrajena in vzdrževana na takšen način, da živalim ne povzroča poškodb in da omogoča nadzor nad njimi;

(b) se živali namestijo v komoro šele, ko atmosfera vsebuje največjo možno koncentracijo ogljikovega dioksida iz vira 100 % ogljikovega dioksida;

(c) pri vdihovanju plin najprej povzroči globoko splošno anestezijo, potem pa gotovo sort;

(d) živali ostanejo v komori do nastopa smrti.

PRILOGA G

METODE USMRTITVE ODVEČNIH ENODNEVNIH PIŠČANCEV IN ZARODKOV V ODPADKIH IZ VALILNICE

I. **Dovoljene metode za usmrtitev piščancev**

1. Uporaba mehanske naprave, ki povzroči naglo smrt.
2. Izpostavitev ogljikovemu dioksidu.
3. Vendar pa pristojni organ lahko dovoli uporabo drugih znanstveno priznanih metod usmrtitve pod pogojem, da so v skladu s splošnimi določbami člena 3.

II. **Posebne zahteve**

1. *Uporaba mehanske naprave, ki povzroči naglo smrt*

   (a) Živali je treba usmrtiti s pomočjo naprave, ki vsebuje mehansko upravljana rezila, ki naglo rotirajo, ali pa ekspanzijske stiroporne nastavke.

   (b) Zmogljivost aparata mora zadostovati, da so vse živali usmrčene v trenutku, celo če je njihovo število veliko.

2. *Izpostavljenost ogljikovemu dioksidu*

   (a) Živali je treba namestiti v atmosfero z najvišjo koncentracijo ogljikovega dioksida, ki jo je mogoče ustvariti, iz vira 100 % ogljikovega dioksida.

   (b) Živali morajo ostati v tej atmosferi, dokler ne nastopi smrt.

III. **Dovoljene metode za usmrtitev zarodkov**

1. Da bi v trenutku povzročili smrt kakršnih koli živih zarodkov, je treba vse odpadke iz valilnice obdelati z mehansko napravo, navedeno v točki II(1).
2. Vendar pa sme pristojni organ dovoliti uporabo drugih znanstveno priznanih metod usmrtitve pod pogojem, da so v skladu s splošnimi določbami člena 3.